

शंकरो नीललोहितः । श्रौतस्मार्तप्रतिष्ठार्थं भक्तानां हितकाम्यया ॥ उपदेक्ष्यति तज्ज्ञानं शिष्याणां ब्रह्मसंज्ञितम् । सर्ववेदान्तसारं हि धर्मान् वेदनिदर्शितान् ॥ ये तं ग्रीत्या निषेवन्ते येनकेनोपचारतः । विजित्य कलिजान् दोषान् यान्ति ते परमं पदम् ॥' इति । 'नारायणं पद्मभुवं वसिष्ठं शक्तिं च तत्पुत्रपराशरं च । व्यासं शुक्रं गौडपदं महान्तं गोविन्दयोगीन्द्रमथास्य शिष्यम् ॥ श्रीशंकराचार्यमथास्य पद्मपादं च हस्तामलकं च शिष्यम् । तं तोटकं वार्तिककारमन्यानस्मद्गुरुसंततमानतोऽस्मि ॥' इति गोस्वामिमण्डले सायंकाले पुष्पाञ्जलिप्रदानपूर्वकप्रणामाञ्जलि-करणसमये पठ्यमानमभियुक्तपद्यं चेति । अस्य महात्मनः 'संवत् २३६२, तथा चोक्तं भारतीयज्योतिःशास्त्रे सायनगणनाप्रस्तावे—'श्रीमच्छंकरभगवत्पूज्यपादाचार्याणामवतारशकाब्दाः २३६२' इत्यादि ।

एतयैतिहासिकदृष्ट्या द्वापरान्ताद् अर्थात् पाण्डवसत्ताकालादारभ्य शालिवाह-नीय-शककालपर्यन्तमतिक्रान्तासु ३१७९ एतावतीषु कलिगतसमासु लक्ष्यभूतानां कालपरिच्छेदकानां मुनीनामाचार्याणां भूपतीनां चावस्थानाकलनेन ग्रन्थपौर्वापर्य-भाषाविज्ञानसंवादेन च पुराणेषु भविष्यतया कीर्तिता राजगणनापद्धतिरपि साधू-पपद्यते । तथाहि विष्णुमहापुराणे चतुर्थेऽंशे चतुर्विंशेऽध्याये—'यावत्परीक्षितो जन्म यावन्नन्दाभिषेचनम् । एतद्वर्षसहस्रं तु ज्ञेयं पञ्चाशदुत्तरम् ॥ १०४ ॥' इति । श्रीमद्भागवते द्वादशस्कन्धे द्वितीयाध्याये तु—'आरभ्य भवतो जन्म यावन्नन्दाभिषेचनम् । एतद्वर्षसहस्रं तु शतं पञ्चदशोत्तरम् ॥' इति पाठभेदः । तत्र ३००० काले परीक्षितमारभ्य क्षेमकान्तम् २८ अष्टाविंशती राजानो युधिष्ठिरकुले । तथा बृहद्ब-लमारभ्य सुमित्रान्तम् ३० त्रिंशद् राजान एक्ष्वाकवः । तथैव जरासंधमारभ्य रिपुंजयान्तम् २२ द्वाविंशती राजानो बार्हद्रथा मागधा बभूवुः । अथ १००० एतदुक्तकालोत्तरं द्वाविंशस्य रिपुंजयस्यामात्यो मुनिक एतं (रिपुंजयं) हत्वा स्वपुत्रं प्रायोतं राजानं चक्रे । १३८ अस्मिन् काले नन्दिनन्ताः पञ्च प्रायोता राजानो बभूवुः । अर्थात् अस्मिन् काले विष्णुमहापुराणरीत्या ११३८ एतावन्तः कलिग-ताब्दा व्यतीयुः । इहैव विष्णुपुराणोक्तः १०५० इति, भागवतोक्तः १११५ इति वा कालो निपतति । प्रायोतेषु चतुर्थः 'नन्दिवर्धनः' पञ्चमः 'नन्दी' भवति । एतयोरन्यतरः 'यावत्परीक्षितो जन्म यावन्नन्दाभिषेचनम्' इति प्रागुक्तस्य लक्ष्यो भवितुमर्हति । यतो महापद्मनामा नन्दः, एतत्सुताः सुमाल्यादयो नन्दा वा १३८ एतत्कलिगतोत्तरम् ३६२ एतच्छैशुनामभूपालभोग्यवर्षानन्तरं लब्धावकाशा भवन्ति । एतेन प्रागुक्तमेव ज्यायः, तथोभयत्र 'नन्दा' 'नन्दी' वा पाठः समानाकार

१. अत्र कैश्चित् ३८८९ एतावत् कलिगतम्, अन्यैः ३९११ एतावद्, इतरैरन्यत् उच्यते; तत्प्रधानशंकराचार्यदर्वाकनानां तत्पीठवर्तिनामभिप्रायेण नेतव्यम् । यत् एत-त्पीठारूढाः सर्वे शंकराचार्यसंज्ञयैव व्यवहियन्ते । एवं नामसादृश्याद् बहुत्र कविक-र्मसु भ्रमो जातः ॥ २. अयमवतारशकाब्दकालो द्वारकाधिष्ठित-शारदापीठे प्रवर्तमानः इति तदाज्ञापन्नतो व्यक्तम् ॥